

81/79 Nâziât Suresi

1. İlk beş ayette Allah'ın emrini yerine getiren meleklerle yemin edildiği anlaşılmaktadır (Maverdî, *en-Nüket*; Hamdi Yazır, *Hak Dini*). Yeminlerden sonraki kıyamet sahnelerine bakılırsa kâfirlerin ruhunu zoraki, müminlerin ruhunu nazikçe alıp hızla Allah'ın huzuruna çıkararak ölüm melekleri anlatılmakta, sonra da dirilmeyi inkâr edenler uyarılmaktadır (Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhit*). Geniş bilgi için bkz. 70/Meâric 3, 4; 78/Nebe 38; 84/İnşikak 19.

2. Çukur/mezarda kemik yığına döndükten sonrası için bkz. 82/İnfitar 4.

3. Mekke döneminin sonlarıdır, Allah'ın ihtar ettiği azap ve helak gelmediği için müşrikler alaylarını sürdürüyor ve müminlere şöyle diyor olmalıydılar: "Bizi korkuttuğunuz azap dünyada gelmediği gibi öte tarafta da gelmeyecek ve biz ikinci bir hayal kırıklığı daha yaşayacağız!"

4. "Sâhira" kelimesi, yeryüzü, çıplak ve geniş saha, çöl anlamlarına gelmektedir (Maverdî, *en-Nüket*; Zemahşerî, *Keşşaf*).

5. Katade ve İbn Zeyd, 80/Abese 3 ve 7. ayetleri delil getirerek "arınma" anlamına gelen "tezekkâ" kelimesini Müslüman olmak anlamında değerlendirmiştir (Maverdî, *en-Nüket*; Taberî, *Camî'u'l-Beyan*; Mevdudî, *Tefhim*). Mekkelilerin müşrik olduğu dikkate alınırca şirkin pislik içinde kalmak, İslam'ın arınmak anlamına gelmesi tabii bir durumdur (74/Müddessir 4, 5). Bundan dolayı daha sonra tedricen tezekkî kelimesinin yerini teslim olma anlamında İslam, mali arınma olarak da zekât kavramları alacaktır (87/A'lâ 14-15; Izutsu, *age*, s. 73).

6. Haşyet (Allah'a karşı gelmekten korkmak) Allah'ı tanımaya, marifete bağlıdır (35/Fatır 28). Bilmeyen takdir edemez (Zemahşerî, *Keşşaf*).

7. Rab kelimesi, yaratmanın ötesinde rızıklandırıcı, büyütüp besleyen, terbiye eden, idare eden anlamlarına gelmektedir. Allah'ın Rab oluşuna itiraz edenler, kendi egemenliğinin gitmesinden korkan zorbalardır. İnsanları Allah'a kulluktan saptırıp kendine kul etmeye çalışan her zorbalığın Firavun ile aynı rolü paylaşmak anlamına geldiği söylenebilir. Firavun inançsız biri olmadığı gibi, kendisini Allah yerine koyan biri de değildir. Müşrik bir toplumun efendisidir (7/A'raf 127). Kendisini Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak görmektedir (Mevdudî, *Tefhim*).

8. Kaygı duymak diye çevirdiğimiz "Haşyet" kelimesi, saygıyla karışık korku, endişe ve kaygı anlamına gelmektedir. Daha çok bilinçli bir korkudur. İnsanın akıbetinden endişe etmesi ve Allah'ın gazabından korkması anlamına gelmektedir (Âlûsî, *Ruhu'l-Maanî*).

9. "Çetin" diye çevirdiğimiz "eşed" kelimesi zor anlamına da gelmektedir. Kendisini güçlü gören kibirli kâfirlere Allah'ın gücünü hatırlatmak üzere gökyüzünün ihtişamı gösterilmiş olabilir (Mukatil, *et-Tefsir*). Bundan dolayı zorluk anlamını da kapsayan çetin kelimesi tercih edilmiştir.

10. “Sabitledi” diye çevirdiğimiz “ersâ” kelimesi, geminin demirlemesi ve sabitlenmesi anlamında da kullanılmaktadır. Dağların sabitlenmesi anlamının yanısıra dağlarla yeryüzünün istikrara kavuşturulması anlamını da içermektedir (*Zemahşerî, Keşşaf*).